

Eesti 2009. aasta kohalike valimiste kajastamine valdade ja linnade veebilehtedel

Uuringu eesmärk

Kohalike omavalitsuste veebilehtede monitooringu eesmärgiks oli analüüsida omavalitsuste veebilehtedel pakutavat valimisinfot kaardistades ära nii selle info kvantitatiivsed (mitmel omavalitsusel on veebis valimisinfo olemas jne.) kui kvalitatiivsed näitajad (valimisprogrammide sõnastus jne).

Uuringus keskenduti peamiselt valimisinfo kvaliteedile ja vastavusele infoühiskonna võimaluste ning demokraatlike valimiste kriteeriumitega.

Uuringu meetodika ja läbiviimine

Ajavahemikul 5-17 oktoobril analüüsiti kõigi 227 Eesti omavalitsuse veebilehte. Kindlate tunnuste olemasolu või puudumine registreeriti etteantud Template (Exceli tabeli) alusel (vt. analüüsile listaud töölehte). Tunnuse olemasolu korral märgiti tabelisse kodeering 1, selle puudumisel 0.

Veebilehtede analüüs viidi läbi kolmes blokis, milleks olid:

1) Valimisteabe olemasolu ja kättesaadavus veebist

- a) Teave avalehel
- b) Eraldi valimisinfo alamlehe olemasolu

2) Valimisteabe sisu

- a) Viide kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadusele
- b) Viide e-hääletamise heale tavale
- c) Kandidaatide nimed ja kontaktid
- d) Kandidaatide erakondlik kuuluvus
- e) Erakondade, valimisliitude arv KOV-s
- f) Erakondade-valimisliitude programmid
- g) Seisukohavõetud valimiste teemal (arvamusartiklid jne)
- h) Innovatiivsemate meetodite kasutamine veebis valimiste kajastamiseks nagu videod , jne.

3) Reaalse osalusvõimaluse olemasolu veebi vahendusel

- a) Programmide kommenteerimise võimalus veebi vahendusel
 - Kommentaarid avalikud
- b) küsimuste esitamise võimalus kandidaatidele
 - küsimused ja vastused avalikud
- c) viited aktiivsetele kandidaatide blogidele vms.

Üldine teave analüüsitava kohta

- a) KOV nimi
- b) Veebiaadress
- c) Veebi külastamise aeg

Analüüsi kokkuvõte

Peab nentima, et kohalike omavalitsuste veebilehed ei kajastanud valimisinfot määral, mis võimaldaks kujundada selle põhjal oma seisukohti ja hõlbustaks kodanikuna valimisvalikut. Imselt loodeti siis, et kodanikud teevad oma valiku teistest kanalitest lähtuvalt.

Kõigepealt **valimisinfo paiknemine** veebides. Kõigist omavalitsustest vaid 50-l oli päev enne valimis st. 17. oktoobril avalehel mingigi valimisi puudutav informatsioon (peamiselt küll logistiline info bussiaegadega valimisjaoskonda sõiduks). Kokku 162 omavalitsust tekitas oma veebi spetsiaalse alamlehe valimisinfoga (arvesse ei lähe siinjuures need omavalitsused, kel „valimiste“-nimeline alamleht küll olemas, kuid seal on vaid info 2005 aasta valimiste kohta).

Valimisinfo sisu puhul analüüsisime nii ametliku valimisinfo esitamist sh. seadusandlikele aktidele viitamist, kui ka info olemasolu, mis pole küll seadusega reguleeritud, kuid omab tegelikkuses suuremat mõju valijate teadlikkuse tõusule. Enamusel 162st omavalitsusest, kellel oli spetsiaalne valimiste alamlehekül, leidis sellel peamiselt logistiline info valimisjaoskonda jõudmiseks, valimisjaoskonna lahtiolekuaegade kohta jne. Paljudelt lehtedelt leiab ka protseduurilist infot valimiste kohta ja viiteid konkreetse omavalitsuse seadusaktidele. 17-s veebis viidatakse ka Kohaliku Omavalitsuse Korralduse Seadusele. Viiteid e-hääletamise heale tavale leiab vaid ühest veebist. Sellise iseenesestmõistetava info nagu seda on kandidaatide nimed, leiab vaid ligikaudu pooltelt veebilehtedelt (107). Seal on ainsaks täienduseks nimedele reeglina vaid erakondlik kuuluvus. Rohkem taustainfot kandidaatide kohta (hariduslik taust, amet jne) pakub paarkümmend veebilehte ja nendest enamus toetub info esitlusel Vabariigi Valimiskomisjoni lehele, kuhu viib aktiivne link nende oma lehelt. Sellist lahendust tuleb igati kiita, sest polegi tarvidust infot uuesti sisestada, kui see on kusagil olemas. Samas on meeldivaks näiteks Saue valla koduleht, kus on valimiste alamlehel eraldi rubriik „Tutvu kandidaatidega“, kust jõuab ühe klikiga iga valimisliidu ja erakonna kodulehele ning kust leiab põhjalikku infot nii iga kandidaadi kohta üksikuna kui ka erakonna/valimisliidu kohta k.a. programmid. Kandidaatide tausta kõrval peamegi olulisemaks võimalust tutvuda erakondade/valimisliitude programmidega. Kahetsusväärset leiab vastava info vaid kaheksast veebist. Omavalitsuse jaoks võib olla õigustuseks see, et erakondade programmidega on võimalik tutvuda erakondade veebides, kuid väiksemate valimisliitude kohta on raske või ei olegi võimalik infot mujalt leida. Ja infoühikonna sujuva toimimise huvides peaks olema ka olemasolev info läbi ristviitamise kodanikule maksimaalselt paari kliki kaugusel, mitte eeldama erinevate institutsioonide veebilehtedelt otsimist.

Reaalset osalusvõimalust pakkuvaid funktsioone leidis vaid paaris-kolmes veebis foorumites spetsiaalselt loodud valimiste alamteema näol. Lisaks võis kahelt veebilehelt leida viiteid

blogidele, milles oli muuhulgas ka põgusalt juttu valimistest. Muid innovatiivseid vahendeid kasutatud ei olnud.

Samas võis olemasolevates paaris-kolmes foorumis valimiste alamteema all jälgida üsnagi sisukat diskussiooni. Teemaalgatajateks olid reeglina ise kandideerijad ja mitmel juhul õnnestus neil päris hästi rahvast diskuteerima kaasata. Väärrib märkimist, et isegi kui esitatud küsimused muutusid teravaks või kommenteerija toon isiklikuks ja solvavaks, ei valitud vaikimistaktikat, vaid kutsuti kommenteerijat üle kriitikat ka veenvalt argumenteerima (konkreetne näide pärineb Keila foorumist). Mõningal juhul seda ka tehti ja sellisel tasemel diskussioon kogus järjest enam kaasaraäkijaid, millega on ka foorumi peamine missioon ideaalis täidetud.

Tendentsina võib tuua välja selle, et parimad näited toimivatest diskussioonidest (Keila, Laimjala, Mäksa) pärinevad just nende omavalitsuste veebidest, kus omavalitsuse ametliku valimisinfo esitus oli väga kesine. Samas näidetena parimast ametliku info esitlusest võib välja tuua Saue, Mõisaküla, Saku, Laekvere omavalitsuste veebid.

Kokkuvõtvalt peab siiski tõdema, et hoolimata suurest edasiminekest omavalitsuste tehnoloogilises varustatuses võrreldes 2005. a. valimistega, ei ole valimisi puudutav info esitluses olulisi muutusi toimunud. Ei eksisteeri küll nõ digitaalset lõhet suuremate-väiksemate või maa-linna omavalitsuste veebide vahel, kuid valimisinfo esitluse ulatuse, paiknevuse ja sisu osas on lahknevused omavalitsuste vahel väga suured.

Enamus veebe aastal 2009, 17. oktoobril, päev enne kohalikke valimisi, oma kodanikule sisulist valikut hõlbustavat infot ei paku.

Koostas Kristina Reinsalu, e-Riigi Akadeemia kohalike omavalitsuste programmi direktor